

ІСТОРІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ЯВИЩА ПРОХОДЖЕННЯ ЕЛЕКТРИЧНОГО СТРУМУ ЧЕРЕЗ РОЗРІДЖЕНІ ГАЗИ Р.Августин, Ю.Бачинський

Вклад доктора І.Пулюя у дослідження даної проблеми можна оцінити на основі аналізу всього спектру робіт з даної тематики.

Перші дослідження електричного розряду в газі належать англійцеві Ф.Хоксбі (1706 р.). Винайдення ртутного вакуумного насоса Гайслером в 1854 р. сприяло їх розвитку. В 1858 р. Ю.Плюкер спостерігає при сильному розрідженні голубуватий пучок променів, який засвічує скляну трубку. Пояснення цьому явищу дав Варлі в 1871 р., вважаючи, що свічення скла збуджують деякі агенти, що вилітають з катода. Е.Гольдштайн назвав їх у 1876 р. катодними променями. Вивчення катодних променів продовжили Гітторф та Крукс. Крукс досліджує ряд їх властивостей і вважає, що ці промені - це "промениста енергія" або "ультрагазоподібний стан". Поряд з молекулярною гіпотезою Крукса про природу катодних променів виникла хвильова гіпотеза Гольдштайна та інших, але ні перша, ні друга не змогли вірно пояснити їх природу.

Саме в цей період вступає в полеміку з Круксом професор Пулюй. Він критикує Крукса за четвертий "ультрагазовий стан" як перехідний між реальним і потойбічним світом, за твердження, що молекули не відіграють ніякої ролі в розрідженому газі і що атоми самочинно розкладаються на дрібніші частинки.

Доктор Пулюй встановлює істинну природу катодних променів, провівши цілу низку багатопланових дослідів із різнотипними газорозрядними трубками власної конструкції, чим здійснив надзвичайно важливий вклад у дослідження катодних променів.

ІВАН ПУЛЮЙ У ГУМАНІТАРНИХ ШКОЛАХ М.Кононенко

Ми відкриваємо імена, імена відкривають нас - хто ми, звідки, які ми, чії ми діти.

Зараз у всіх країнах йде переосмислення формування людини: всі збагнули, що технізація, технологічна ера, огрубилася людські душі, породила проблему "Екологія душі". Тому починаємо вводити "технарям" курси гуманізації як у школах-вузах, так і засобами масової інформації. Гуманітарії ж не вважають за потрібне осмислити закони природничих наук, возвиситись до рівня розуміння й бачення навколишнього світу, зрозуміти потребу в переході від механістичного бачення світобудови до сучасного - синергетичного.

Один з прикладів. В зв'язку з ювілеєм українського композитора М.Лисенка в радіопередачі прозвучало, що він разом з І.Нечусьм-Лєвицьким брав участь у перекладі на українську мову "Псалтиря". А про те, що саме перекладачем був український фізик І.Пулюй, 150-річчя з дня народження якого відзначається в цьому році, в передачі ні слова. А відкривач X-променів (рентгенівських) зміг знати і володіти 15 мовами, цікавитися літературою, мистецтвом, музикою, товаришувати з П.Кулішем, М.Драгомановим, В.Антоновичем, О.Пчілкою, І.Горбачевським. Він зміг у Відні організувати культурно-пропагандистське

товариство "Січ" (1876 р.), головною метою діяльності якого було протидіяння польським та російським товариствам, які поширювали найгірші чутки про українців. Разом з І.Горбачевським організували у Празі культурну спілку "Українська громада". Був створений "Фонд Пулюя", який допомагав стипендіями маломожним студентам з України. Цей фонд проіснував до 1939 р., доки його не закрили німецькі окупанти. Завдяки зусиллям І.Пулюя в 1904 р. в Празі було відсвятковано 35-річчя композиторської діяльності М.Лисенка.

Завдання нової освіти - перейти від ідеологічно-догматичного типу до культурно-екологічного типу.

ПРОФЕСОР ІВАН ПУЛЮЙ І ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ

М.Згуровський

Професор Іван Пулюй без перебільшення був визначною постаттю у світовій науці, педагогіці та в громадсько-політичному житті України. Працюючи в різних науково-дослідних та науково-педагогічних центрах Європи, Іван Пулюй проявив себе як блискучий лектор, методист, педагог, якому не були байдужі проблеми національної освіти. Привернувши до себе увагу своїми оригінальними винаходами, він отримує у 1884 році посаду професора експериментальної та технічної фізики у Німецькій вищій школі в Празі. На 1889/1890 навчальний рік він обирається ректором, а в 1902 році стає деканом першого в Європі електротехнічного факультету, забезпечуючи найвищий рівень наукових досліджень у своїй лабораторії.

Тут же під його керівництвом формувалась молода когорта вчених-фізиків, його наукова школа, з якої вийшов ще один наш славетний земляк, вихідець з Теробовлянщини (с.Струсів), видатний український фізик зі світовим іменем, професор Юліан Гірняк.

Поряд з найважливішими фізичними проблемами переднього краю фізичної науки: молекулярна фізика, дифузійні процеси, катодні промені, електротехніка, властивості і природа Х-променів, що складало найважливіші наукові висліди праць професора І.Пулюя, - сюди слід долучити таку важливу його науково-педагогічну працю, як написання українських підручників з геометрії та фізики, розробка приладів та обладнання для навчальних фізичних лабораторій, розробка основ концепції національної освіти, словник української технічної термінології, його науково-організаційну роботу зі створення українських наукових кафедр, шкіл з українською мовою викладання, українських гімназій європейського рівня для здібної молоді, його значний внесок у боротьбу за український університет, яку у 1902 році розпочало Наукове товариство ім. Т.Шевченка.

Сьогодні, в умовах становлення Української Держави, проблеми освіти, які піднімав Іван Пулюй, є, як ніколи, актуальними.

Адже прагнемо бачити Україну серед тих країн, що створюють національний продукт, достатній для створення цивілізованого життя на основі інтелектуального потенціалу високоосвіченої нації, а не серед тих що мають тимчасові здобутки за рахунок розпродажу своїх сировинних ресурсів.